

Briselē, 20.7.2020.
COM(2020) 326 final

KOMISIJAS ZIŅOJUMS EIROPAS PARLAMENTAM UN PADOMEI

2019. gada novērtējums par dalībvalstu progresu virzībā uz nacionālo 2020. gada energoefektivitātes mērķrādītāju sasniegšanu un Direktīvas 2012/27/ES (Energoefektivitātes direktīva) īstenošanu, kā prasīts Energoefektivitātes direktīvas 24. panta 3. punktā

1. Ievads

2019. gada decembrī Komisija pieņēma paziņojumu par Eiropas zaļo kursu¹, kurā ir nosprausts mērķis līdz 2050. gadam panākt klimatneitralitāti un pausts aicinājums līdz 2030. gadam pastiprināt centienus dekarbonizācijas jomā. Ņemot vērā, ka 75 % ES siltumnīcefekta gāzu emisiju rada enerģijas ražošana un patēriņš, izpildīt attiecībā uz oglekļneitralitāti noteiktās saistības un nākamajā desmitgadē sasniegt vērēnīgākus klimatiskos mērķus būs iespējams tikai tad, ja kāpināsim energoefektivitāti. Energoefektivitāte ir zaļā kursa prioritāte. Taču reālai virzībai vēl svarīgāka ir esošo energoefektivitātes tiesību aktu un saistību īstenošana, kā arī principa “energoefektivitāte pirmajā vietā” plaša ieviešana.

Pašlaik uzmanība ir pievērsta nākamajai desmitgadei un ilgākam termiņam līdz 2050. gadam, taču vienlīdz svarīga ir arī virzība uz 2020. gada mērķrādītāju sasniegšanu. Tie iezīmē sākumpunktu vēl vērēnīgākiem mērķiem. Ja 2020. gada mērķi netiks sasniegti vai tiks sasniegti novēloti, tas ietekmēs virzību uz 2030. un 2050. gadam nosprausto mērķu sasniegšanu. Turklāt zināma ietekme būs arī Covid-19 krīzei. Tiek lēsts, ka krīzes dēļ 2020. gadā samazināsies enerģijas pieprasījumu, kas, iespējams, ļaus sasniegt 2020. gada mērķrādītājus, taču paredzams, ka pēc tam varētu būt vērojams atsitiena efekts. Tomēr nedrīkst aizmirst, ka šis samazinājums nebūs balstīts strukturālās izmaiņās.

Komisija šo progresa ziņojumu sagatavojsi saskaņā ar Direktīvas 2012/27/ES par energoefektivitāti (“Energoefektivitātes direktīva”) 24. panta 3. punktu, kas grozīts ar Direktīvu (ES) 2018/2002. Šis ziņojums ir pēdējais no vairākiem ziņojumiem, kuri sagatavoti šādā formātā saskaņā ar Energoefektivitātes direktīvu, jo šī pieeja būs jāsalāgo ar 35. pantu Regulā (ES) 2018/1999 par enerģētikas savienības un rīcības klimata politikas jomā pārvaldību (“Pārvaldības regula”).

Šajā ziņojumā sniegtas jaunākās ziņas par laikā līdz 2018. gadam panākto progresu virzībā uz ES energoefektivitātes 20 % mērķrādītāja sasniegšanu 2020. gadā². Tajā vēl nav ņemta vērā Covid-19 krīzes iespējamā ietekme uz 2020. gadam nospraustā mērķrādītāja sasniegšanu. Lai saglabātu saskanību ar iepriekšējiem ziņojumiem un metodiku, kas izmantota energoefektivitātes mērķrādītāju nosprausšanai, par primāro datu avotu izmantota oficiālā Eiropas enerģētikas statistika³, kas sagatavota saskaņā ar enerģijas bilances aprēķināšanas metodiku, kura lietota līdz 2018. gadam⁴. Ziņojuma pamatā ir arī 2018. gada energoefektivitātes progresa ziņojums⁵, dalībvalstu 2019. gadā iesniegtie gada ziņojumi⁶ un papildu analīze, kas veikta 2019. gadā un 2020. gada sākumā. Lai labāk izprastu faktorus, kas

¹ COM(2019) 640 final.

² 2020. gada mērķrādītājs paredz, ka enerģijas galapatēriņš ES-28 nedrīkstētu pārsniegt 1086 Mtoe, bet primārās enerģijas patēriņš – 1483 Mtoe.

³ Eurostat publikācijas līdz 2020. gada janvārim.

⁴ Ziņojuma sagatavošanai izmantotās detalizētās datu kopas ir pieejamas vietnē <https://ec.europa.eu/eurostat/documents/38154/4956218/Energy-Balances-April-2020-edition.zip/69da6e9f-bf8f-cd8e-f4ad-50b52f8ce616>.

⁵ COM(2019) 224 final.

⁶ https://ec.europa.eu/energy/content/annual-reports-2019_en.

diktē jaunākās tendences enerģētikā, tika izmantota Kopīgā pētniecības centra (JRC)⁷ un projekta *Odyssee-Mure*⁸ izstrādātā sadalījuma analīze.

2. Konstatējumu kopsavilkums

Ziņojumā ir analizētas ES-28 dalībvalstis, un tas aptver datus līdz 2018. gadam.

Galvenie konstatējumi ir šādi:

- salīdzinājumā ar 2017. gadu primārās enerģijas patēriņš 2018. gadā samazinājies par 0,7 %. Enerģijas galapatēriņš salīdzinājumā ar iepriekšējo gadu palielinājies par 0,1 %. Neraugoties uz to, abi indikatori ir virs 2020. gada mērķrādītāju sasniegšanai modelētās trajektorijas;
- enerģijas patēriņa līmeni turpina ietekmēt laikapstākļu svārstības⁹. 2018. gadā siltākas ziemas dēļ mazinājās enerģijas pieprasījums telpu apsildei, taču šo ietekmi neitralizēja enerģijas patēriņa palielinājums transporta un rūpniecības sektorā. Rādītāji, kas koriģēti, ņemot vērā laikapstākļu svārstības, patiesībā liecina par lielāku enerģijas galapatēriņa pieaugumu 2018. gadā (sk. 1. attēlu);
- saimnieciskās darbības pieauguma dēļ enerģijas patēriņš turpina augt, un jaunās rīcībpolitikas un pasākumi, ko dalībvalstis īstenoja 2018. gadā, nebija pietiekami, lai to kompensētu;
- 2019. gada energoefektivitātes ziņojumu konstatējumi liecina, ka dažas dalībvalstis sasniedza daudz mazākus enerģijas ietaupījumus, nekā nepieciešams 2018. gadā, lai izpildītu kumulatīvo ietaupījumu prasības 2014.–2020. gadā.

Par pozitīvām pārmaiņām varētu uzskatīt primārās enerģijas patēriņa samazinājumu. Tomēr, ja tas turpināsies šādā tempā, 2020. gada mērķrādītāju parastos ekonomikas apstākļos sasniegt nebūs iespējams, un tas ir mazāks nekā lineārās trajektorijas vidējā ikgadējā samazinājuma mērķrādītājs no 2005. gada līdz 2020. gadam (1 % gadā). Ņemot vērā, ka jaunu rīcībpolitiku īstenošanai vairs nav daudz laika, sasniegt 2020. gada mērķrādītājus bez spēcīgu ārējo faktoru (piemēram, Covid-19 krīzes) ietekmes šķiet arvien mazāk ticami. Tomēr joprojām ir svarīgi ātri pastiprināt centienus, jo 2020. gadam nosprausto mērķrādītāju neizpilde vai enerģijas pieprasījuma lēcieni pēc Covid-19 krīzes apgrūtinās arī 2030. gadam nosprausto mērķrādītāju sasniegšanu.

Lai labāk novērtētu enerģijas patēriņa pieauguma tendenci un noskaidrotu, kā turpmāk rīkoties, Komisija 2018. gada jūlijā izveidoja darba grupu, kurai uzdeva izpētīt, kā mobilizēt spēkus, lai sasniegtu ES 2020. gada energoefektivitātes mērķrādītājus¹⁰. Darba grupas sanāksmēs 2019. gadā dalībvalstis uzsvēra nepieciešamību pilnībā īstenot esošos tiesību

⁷ Economidou, M., un Román Collado, R. (2020), *Assessing energy efficient trends in the EU productive sectors: monetary- and physical-based index decomposition analysis*.

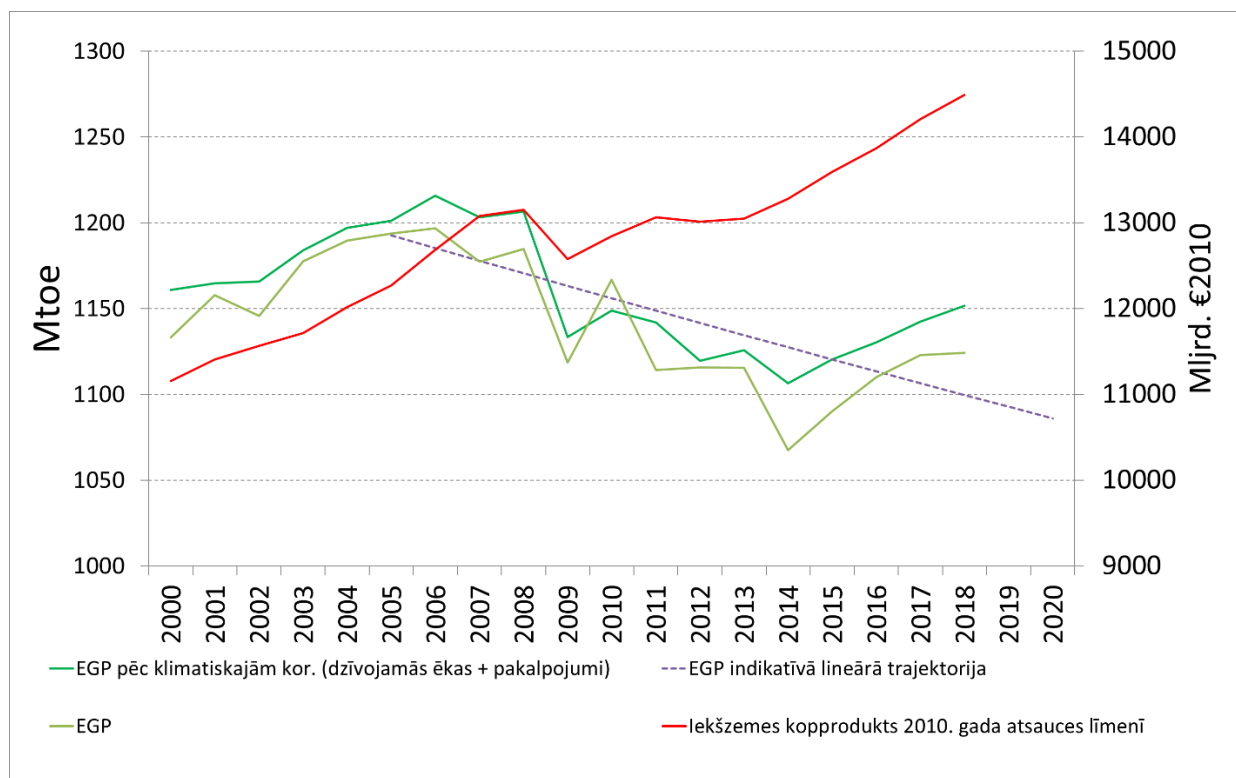
⁸ <http://www.indicators.odyssee-mure.eu/decomposition.html>.

⁹ Vajadzību pēc siltumapgādes ietekmē ziemas temperatūra: ja temperatūra ir augsta, pieprasījums pēc siltumapgādes mazinās, un siltumapgāde veido aptuveni 65 % no dzīvojamo ēku enerģijas patēriņa un 45 % no pakalpojumu sektora enerģijas patēriņa. Pamatojoties uz Enerģētikas ĢD aplēsēm un Eurostat datiem.

¹⁰ Eiropas Komisija (2019), *Report of the work of the Task Force on mobilising efforts to reach the EU Energy efficiency targets for 2020*.

aktus, labāk mobilizēt ES struktūrfondu un Kohēzijas fonda līdzekļus un veikt papildu pasākumus, kuri nodrošinātu ātrus enerģijas ietaupījumus. Turklāt tika atzīta nepieciešamība likt lielāku uzsvāri uz to, ka pamatīgi renovētas ēkas atbilst minimālajiem energoefektivitātes standartiem. Tomēr tas drīzāk veicinātu 2030. gada mērķrādītāja sasniegšanu, nevis nenodrošinātu īstermiņā nepieciešamos enerģijas ietaupījumus.

1. attēls. IKP un enerģijas galapatēriņa (EGP) rādītājs, kas koriģēts, ņemot vērā laikapstākļus, 2000.–2018. gadā¹¹

Avots: pašu aprēķini, pamatojoties uz ESTAT un Odyssee datiem, AMECO (IKP).

3. Virzība uz ES 2020. gadam nospraustā energoefektivitātes mērķrādītāja sasniegšanu

Enerģijas galapatēriņš¹² ES-28 laikā no 2005. līdz 2018. gadam ir sarucis no 1194 Mtoe līdz 1124 Mtoe jeb samazinājies par 5,8 %. Tas par 3,5 % pārsniedz 2020. gadam nosprausto enerģijas galapatēriņa mērķrādītāju 1086 Mtoe. Laikā no 2005. līdz 2018. gadam tas samazinājās vidēji par 0,42 % gadā, taču kopš 2014. gada (kad neparasti siltās ziemas dēļ pieprasījums pēc siltumapgādes bija daudz mazāks) tas palielinājās, proti, 2018. gadā tas bija

¹¹ Laikapstākļu korekcijas koeficients aprēķināts kā sildīšanas grāddienu (*HDD*) proporcija konkrētajā gadā attiecībā pret vidējo sildīšanas grāddienu skaitu 1980.–2004. gadā. Šis korekcijas koeficients piemērots enerģijai, kas patērēta telpu apsildei dzīvojamā ēku un pakalpojumu sektorā. *HDD* aprēķināšanai izmantota *JRC* metodika, ko publicējis Eurostat (https://ec.europa.eu/eurostat/cache/metadata/en/nrg_chdd_esms.htm).

¹² Tam, kā sokas ar 2020. gada ES energoefektivitātes mērķrādītāju sasniegšanu, seko līdzi, izmantojot indikatorus no Eurostat enerģijas bilances saskaņā ar metodiku, kas lietota līdz 2018. gadam (EGP 2020.–2030. gadam un PEP 2020.–2030. gadam).

par 5,3 % lielāks nekā 2014. gadā. 2018. gadā tas bija pieaudzis par 0,1 % salīdzinājumā ar iepriekšējo gadu.

2018. gadā vairāk enerģijas tika patērēts galvenokārt transporta (+1,3 % salīdzinājumā ar 2017. gadu) un rūpniecības sektorā (+0,6 %). Savukārt dzīvojamo ēku sektorā un pakalpojumu sektorā enerģijas patēriņš samazinājās (attiecīgi –1,6 % un –1,4 %).

2018. gadā enerģijas galapatēriņā vislielāko īpatsvaru veidoja transporta sektors (34 %), kam seko rūpniecības un dzīvojamo ēku sektors (25 % katrs), pakalpojumu sektors (13 %) un citi sektori, tostarp lauksaimniecība, zivsaimniecība un mežsaimniecība (3 %).

Primārās enerģijas patēriņš¹³ ES-28 laikā no 2005. līdz 2018. gadam sarucis no 1721 Mtoe līdz 1552 Mtoe, kas nozīmē 9,8 % samazinājumu. Tas ir par 4,65 % vairāk nekā 2020. gadam nospraustais mērķrādītājs 1483 Mtoe. 2005.–2018. gadā primārās enerģijas patēriņš samazinājās vidēji par 0,8 % gadā. Pēc trīs gadus ilga pieauguma 2018. gadā tika konstatēts samazinājums par 0,7 % salīdzinājumā ar iepriekšējo gadu.

4. Valstu mērķrādītāji

Līdz 2018. gadam enerģijas galapatēriņu samazināt vai noturēt zem savas hipotētiskās lineārās trajektorijas, kas iezīmē indikatīvo mērķrādītāju sasniegšanu līdz 2020. gadam, spēja 12 dalībvalstis¹⁴. Primārās enerģijas patēriņš 2018. gadā virs hipotētiskās lineārās trajektorijas joprojām saglabājās 15 dalībvalstīs¹⁵. Kopumā 2018. gadā enerģijas galapatēriņu, kas mazāks par indikatīvo 2020. gada enerģijas galapatēriņa mērķrādītāju, uzrādīja 11 dalībvalstis (2017. gadā – 17 dalībvalstis)¹⁶. Līdzīgi 2018. gadā primārās enerģijas patēriņa līmeni, kas mazāks par indikatīvo 2020. gada mērķrādītāju, noturēja vai sasniedza 13 dalībvalstis (2017. gadā — 14 valstis)¹⁷.

2018. gadā neviena dalībvalsts nepārskatīja savus energoefektivitātes mērķrādītājus, kā rezultātā valstu mērķrādītāju summa joprojām nav pietiekama, lai sasniegtu ES mērķrādītājus. Enerģijas galapatēriņa jomā valstu indikatīvo mērķrādītāju kopsumma ir 1085 Mtoe, t. i., par 1 Mtoe mazāk nekā ES mērogā nospraustais mērķrādītājs; primārās enerģijas patēriņa jomā to kopsumma ir 1533 Mtoe, t. i., par 50 Mtoe vairāk nekā ES mērogā nospraustais mērķrādītājs¹⁸.

¹³ Sk. 12. zemsivētras piezīmi.

¹⁴ Čehija, Grieķija, Spānija, Horvātija, Itālija, Kipra, Latvija, Nīderlande, Portugāle, Rumānija, Slovēnija, Somija.

¹⁵ Čehija, Igaunija, Grieķija, Horvātija, Itālija, Latvija, Lietuva, Luksemburga, Malta, Portugāle, Rumānija, Slovākija, Slovēnija, Somija, Apvienotā Karaliste.

¹⁶ Grieķija, Spānija, Horvātija, Itālija, Kipra, Latvija, Nīderlande, Portugāle, Rumānija, Slovēnija, Somija.

¹⁷ Čehija, Igaunija, Grieķija, Horvātija, Itālija, Latvija, Lietuva, Luksemburga, Rumānija, Slovākija, Slovēnija, Somija, Apvienotā Karaliste.

¹⁸ Ņemot vērā to, ka dažu valstu mērķrādītāju gadījumā primārās enerģijas patēriņa un enerģijas galapatēriņa līmeņi nav noteikti ar pareizu metodiku, atšķirība varētu būt pat vēl lielāka.

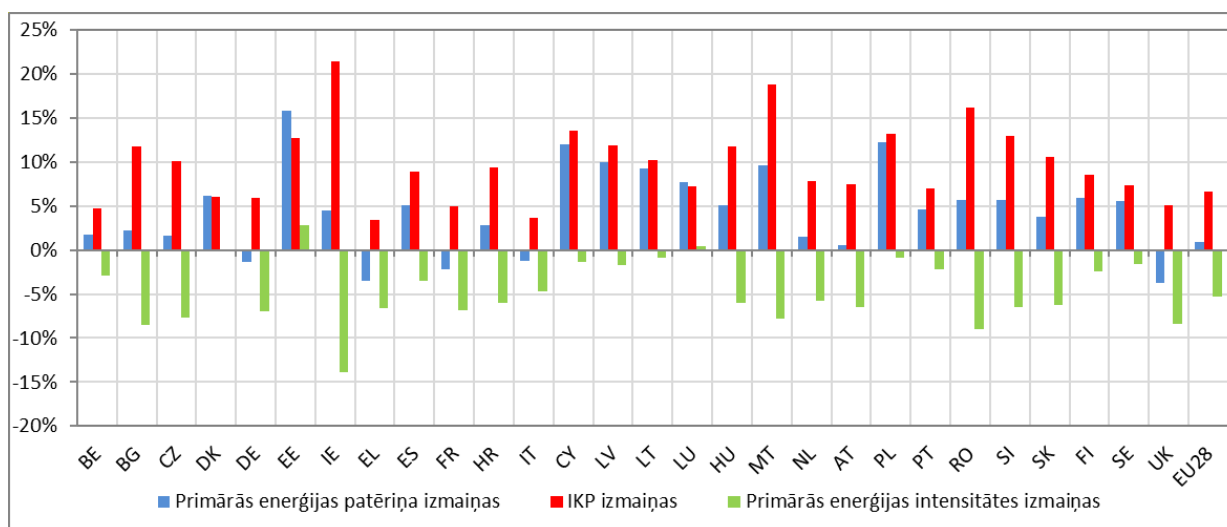
5. Pārmaiņas dalībvalstīs un sektoros

No 2005. līdz 2018. gadam enerģijas galapatēriņš (EGP 2020.–2030. gadam) palielinājās deviņās dalībvalstīs: Austrijā, Igaunijā, Kiprā, Latvijā, Lietuvā, Maltā, Polijā, Slovēnijā un Somijā. Salīdzinājumā ar 2017. gadu enerģijas galapatēriņš 2018. gadā pieauga 18 dalībvalstīs; vislielākais pieaugums konstatēts Maltā (+6,1 %), Īrijā (+4,7 %) un Latvijā (+4,1 %). Lielākie samazinājumi novēroti Grieķijā (–4,8 %), Austrijā (–2,5 %) un Vācijā (–1,5 %).

No 2005. līdz 2018. gadam primārās enerģijas patēriņš (PEP 2020.–2030. gadam) samazinājās visās dalībvalstīs, izņemot Igauniju, Kipru, Latviju un Poliju. Valstis, kurās vērojams straujākais primārās enerģijas patēriņa samazinājums, ir, piemēram, Grieķija (–25,7 %), Lietuva (–23,4 %) un Apvienotā Karaliste (–21,1 %). Salīdzinājumā ar 2017. gadu primārās enerģijas patēriņš turpināja samazināties 14 dalībvalstīs, un straujākais samazinājums bija Beļģijā (–4,6 %), kam seko Austrija (–3,1 %) un Grieķija (–3,0 %). Savukārt vislielākais pieaugums konstatēts Igaunijā (+9,4 %), Latvijā (+5,1 %) un Luksemburgā (+4,0 %).

Salīdzinājumā ar 2005. gadu primārās enerģijas intensitāte 2018. gadā samazinājās visās dalībvalstīs. Tomēr laikā no 2015. līdz 2018. gadam Dānijā, Igaunijā un Luksemburgā tā pieauga.

2. attēls. Relatīvās izmaiņas primārās enerģijas patēriņā, primārās enerģijas intensitātē¹⁹ un IKP, 2015.–2018. gads

Avots: Eurostat.

2019. gada jūlijā darba grupa, kurai uzdeva izpētīt, kā mobilizēt spēkus, lai sasniegtu ES 2020. gada energoefektivitātes mērķrādītājus, rīkoja sanāksmi. Diskusijās uzmanība tika vērsta uz progresa novērtēšanu, balstoties uz Eurostat enerģijas patēriņa aplēsēm 2018. gadam, un uz dalīšanos labas prakses piemēros, kā panākt vēl lielākus ietaupījumus. Tā kā līdz 2020. gada beigām vairs nav daudz laika, dalībvalstis 2018. gadā neieviesa daudz

¹⁹ Primārās enerģijas patēriņš attiecībā pret IKP.

jaunu pasākumu, un uzmanība galvenokārt ir vērsta uz 2030. gada plāniem. Dalībvalstis arī norādīja, ka pašlaik nav stimula ieguldīt tehniskos pasākumos un ka lietderīgāk ir pagaidīt līdz 2021. gadam, lai pasākumus varētu ieskaitīt saskaņā ar Energoefektivitātes direktīvas 7. pantu.

2019. gada ziņojumos²⁰ dalībvalstis kā galvenos faktoros, kuri veicināja enerģijas patēriņa kāpumu 2017. gadā, minēja ekonomikas un saimnieciskās darbības pieaugumu. Faktori, kas ir primārās enerģijas patēriņa samazinājuma un enerģijas galapatēriņa nelielā pieauguma pamatā 2018. gadā salīdzinājumā ar iepriekšējo gadu, vēl nav analizēti. Kā minēts iepriekš, pēdējā laikā vērojamais enerģijas galapatēriņa palielinājums galvenokārt varētu būt skaidrojams ar pieaugumu transporta un rūpniecības sektorā. Enerģijas patēriņš dzīvojamā ēku un pakalpojumu sektorā samazinājās salīdzinājumā ar iepriekšējo gadu, ko daļēji izraisīja siltāki laikapstākļi 2018. gadā. Primārās enerģijas patēriņa samazinājums drīzāk varētu būt skaidrojams ar izmaiņām energoresursu struktūrā (piemēram, ar pāreja uz atjaunojamo enerģiju) un importā (abi minētie vairāk ietekmē aprēķinus, nevis reālo pašreizējo patēriņu) vai enerģijas pārveidošanas efektivitātes uzlabojumiem.

Neoficiālie provizoriskskie dati par elektroenerģijas patēriņu 2019. gadā²¹ sniedz zināmas norādes par paredzamajām izmaiņām pagājušajā gadā. 2019. gadā elektroenerģijas patēriņš ES samazinājās par 2 % salīdzinājumā ar iepriekšējo gadu, tādējādi pieprasījums sasniedza 2015. gada līmeni, savukārt IKP tai pašā gadā palielinājās par 1,4 %. Šķiet, ka sava loma bijusi laikapstākļiem. Karstuma viļņi 2019. gada vasarā, kad maksimālā temperatūra Ziemeļeiropā pārsniedza 40 °C, izraisīja enerģijas patēriņa kāpumu gaisa kondicionēšanas dēļ. Tomēr siltie ziemas mēneši 2019. gada sākumā un beigās enerģijas patēriņu samazināja, ar uzviju kompensējot lielo enerģijas pieprasījumu tā paša gada vasarā. Turklāt elektroenerģijas patēriņu ietekmēja arī virzīšanās prom no rūpnieciskās ražošanas kā IKP pieauguma avota — 2018. un 2019. gadā rūpnieciskā ražošana samazinājās, jo īpaši tērauda nozarē²².

Sadalījuma analīze ļaus kvantitatīvi analizēt dažādos faktoros, kuri ir enerģijas patēriņa izmaiņu pamatā.

JRC analīze par 2005.–2017. gadu²³ liecina, ka galvenais enerģijas patēriņa samazinājuma faktors ražojošajos sektoros (rūpniecība, pakalpojumi un lauksaimniecība) bija uzlabojumi energointensitātes jomā. Šo ietekmi pastiprināja strukturālās izmaiņas. Tomēr lielāka darbaspēka produktivitāte (bruto pievienotā vērtība vienā nostrādātajā stundā) un nodarbinātības ietekme enerģijas patēriņu palielināja. Tajā pašā periodā enerģijas patēriņa samazinājumu sekmēja arī uzlabojumi energoefektivitātes jomā un laikapstākļu radītais domino efekts. Pusi no minēto faktoru ietekmes neitralizēja labklājības efekts un iedzīvotāju skaita pieaugums, kas patēriņu palielināja. Gan pasažieru, gan kravu pārvadājumu jomā energointensitātes uzlabojumus ar uzviju neitralizēja saimnieciskās darbības pieaugums, kā rezultātā laikā no 2005. līdz 2017. gadam enerģijas patēriņš pieauga.

²⁰ https://ec.europa.eu/energy/content/annual-reports-2019_en.

²¹ Agora Energiewende (2020), *The European Power Sector in 2019*, https://www.agora-energiewende.de/fileadmin2/Projekte/2019/Jahresauswertung_EU_2019/172_A-EW_EU-Annual-Report-2019_Web.pdf.

²² Sk. 21. zemsvītras piezīmi.

²³ Economidou, M., un Román Collado, R. (2020), *op. cit.*

Odyssee-Mure analīze par 2005.–2017. gadu²⁴ apstiprina, ka enerģijas galapatēriņa samazināšanās būtiska loma bijusi enerģijas ietaupījumiem. Papildu enerģijas ietaupījumus nodrošināja arī strukturālā ietekme un klimatiskā ietekme. Minēto ietekmi lielā mērā neitralizēja saimnieciskās darbības pieaugums un mazākā mērā dzīvesveida izmaiņas un cita ietekme. Primārās enerģijas patēriņa samazinājums galvenokārt skaidrojams ar elektroenerģijas sektora patēriņa variācijām (elektroenerģijas patēriņa izmaiņas, energoresursu struktūras termiskā lietderība), kā arī enerģijas galapatēriņa izmaiņu ietekme un mazākā mērā citu veidu pārveidotas enerģijas patēriņa izmaiņas.

5.1. Rūpniecības sektors

Enerģijas galapatēriņš rūpniecības sektorā (aprēķināts, izmantojot veco enerģijas bilances metodiku) ES-28 absolūtā izteiksmē 2005.–2018. gadā ir sarucis no 332 Mtoe līdz 285 Mtoe (–14 %). Tomēr šajā periodā enerģijas patēriņš rūpniecībā dažās valstīs palielinājās, proti, pieaugums konstatēts Ungārijā (+43 %), Latvijā (+29 %), Polijā (+14 %), Maltā (+11 %), Vācijā (+6 %), Lietuvā, Beļģijā, Austrijā un Slovākijā (katrā mazāk par 5 %). Salīdzinājumā ar 2017. gadu ES enerģijas galapatēriņš rūpniecības sektorā 2018. gadā pieauga par 0,6 %, tomēr sešās dalībvalstīs novērots samazinājums. Lielākais pieaugums konstatēts Latvijā (+14,0 %), Slovēnijā (+7,3 %) un Igaunijā (+6,6 %). Trīs gadu periodā no 2015. līdz 2018. gadam rūpnieciskās produkcijas bruto pievienotā vērtība augusi par 8 % (2018. gadā par 4 % salīdzinājumā ar iepriekšējo gadu). Tomēr šis saimnieciskās darbības pieaugums enerģijas patēriņā atspoguļojās tikai daļēji, proti, patēriņš kopš 2015. gada audzis par 2,3 %.

Kas attiecas uz energointensitāti²⁵, uzlabojumus rūpniecības sektorā 2005.–2018. gada periodā izdevies panākt gandrīz visās dalībvalstīs, kā rezultātā energointensitāte ES-28 samazinājusies kopumā par 22 %. Rūpniecības sektora energointensitāte augusi tikai Ungārijā (+20 %), Latvijā (+20 %) un Grieķijā (+1 %). Savukārt lielākie uzlabojumi (50 % vai vairāk) konstatēti Rumānijā, Igaunijā, Īrijā un Bulgārijā. Aplūkojot izmaiņas gada griezumā, 2018. gadā salīdzinājumā ar 2017. gadu deviņās dalībvalstīs konstatēts rūpniecības energointensitātes pieaugums (Latvija +6,8 %, Somija +3,5 %, Rumānija +2,6 %, Beļģija +1,6 %, Francija +1,3 %, Spānija +1 %, Ungārija +0,8 %, Horvātija +0,6 %, Bulgārija +0,1 %), bet visās pārējās dalībvalstīs turpināja uzlaboties.

5.2. Dzīvojamo ēku sektors

Laikā no 2005. līdz 2018. gadam enerģijas galapatēriņš dzīvojamo ēku sektorā (aprēķināts, izmantojot veco enerģijas bilances metodiku) strauji samazinājies no 310 Mtoe līdz 278 Mtoe jeb par 10,4 % (taču tikai par 4,6 %, ja piemēro laikapstākļu korekciju). Tomēr 2015.–2018. gadā enerģijas izmantojums audzis par 0,1 % (2018. gadā tas samazinājās par 1,6 % salīdzinājumā ar iepriekšējo gadu). Ņemot vērā faktu, ka aptuveni divas trešdaļas no enerģijas patēriņa dzīvojamo ēku sektorā veido telpu apsildei patērētā enerģija, šis pieaugums trīs gadu periodā zināmā mērā ir skaidrojams ar aukstākām ziemām 2016. un 2017. gadā (ko daļēji kompensēja siltā ziema 2018. gadā). Ar laikapstākļu koeficientu koriģētais apsildei vajadzīgās

²⁴ <http://www.indicators.odyssee-mure.eu/decomposition.html>.

²⁵ Enerģijas patēriņš attiecībā pret bruto pievienoto vērtību.

enerģijas patēriņš kopš 2010. gada lēnām samazinās. 2018. gadā sildīšanas grāddienu skaits bija par 3 % mazāks nekā 2017. gadā, bet enerģijas patēriņš dzīvojamo ēku sektorā salīdzinājumā ar iepriekšējo gadu palielinājās par 0,5 % (balstoties uz aplēsēm). Lai gan dzīvojamo telpu dzesēšana joprojām veido samērā nelielu enerģijas patēriņa daļu, dažās valstīs tā strauji aug.

Dalībvalstīs gada ziņojumos ir norādījušas vairākus faktorus, kuri palielināja enerģijas patēriņu 2017. gadā:

- iedzīvotāju skaita vai mājsaimniecību skaita pieaugums,
- mājsaimniecību neto ienākumu pieaugums,
- ekonomiskā izaugsme,
- klimatisko apstākļu pasliktināšanās ziemā un
- klimatisko apstākļu pasliktināšanās vasarā²⁶.

Domājams, ka pirmie trīs faktori, kurus varētu skaidrot ar labklājības efektu, turpināja enerģijas patēriņu palielināt arī 2018. gadā. Tomēr to ietekmi ar uzviju kompensēja laikapstākļu faktors, kas 2018. gadā dzīvojamo ēku sektorā izraisīja enerģijas patēriņa samazinājumu (–1,6 %) salīdzinājumā ar iepriekšējo gadu.

2005.–2018. gadā dzīvojamo ēku sektora enerģijas patēriņa intensitāte uz vienu iedzīvotāju ES-28 saruka par aptuveni 13,5 % (arī 2018. gadā tā samazinājās, proti, –1 % salīdzinājumā ar 2017. gadu). Tomēr sniegums dalībvalstīs nebija vienāds. Sniegums kopš 2005. gada pasliktinājies piecās valstīs: Lietuvā, Bulgārijā (abās +16,5 %), Igaunijā (+9 %), Rumānijā (+6 %) un Maltā (+1,7 %). Savukārt enerģijas patēriņa intensitāti visvairāk samazināt izdevās Grieķijai (–29,5 %), Luksemburgai (–27,4 %), Beļģijai (–26 %), Apvienotajai Karalistei (–22 %), Īrijai (–20,5 %) un Slovākijai (–20 %).

Enerģijas patēriņa pieauguma tendence varētu būt saistīta ar viduvēju energorenovācijas rādītāju, kas joprojām ir ļoti zems: tikai aptuveni 1 % (rādītājs dalībvalstīs variē no 0,4 % līdz 1,2 %). Pat dalībvalstīs, kurās šis rādītājs ir salīdzinoši augsts, lielāko ietaupījumu daļu nodrošina maznozīmīga vai vidēji nozīmīga renovācija, savukārt pamatīgas renovācijas gadījumu skaits joprojām ir ļoti mazs. Tas rada tehnoloģiskās iesūkštes papildrisku, jo atkārtota renovācija renovētām ēkām netiks veikta vairākus gadus²⁷.

5.3. Pakalpojumu sektors

2005.–2018. gadā pakalpojumu sektorā tika konstatēts neliels enerģijas patēriņa palielinājums (+1,5 %, aprēķināts, izmantojot veco enerģijas bilances metodiku). Šo palielinājumu daļēji izraisīja lielais kāpums saimnieciskās darbības līmenī — laikā no 2005. līdz 2018. gadam pakalpojumu sektora bruto pievienotā vērtība pieauga par 23 %. Pakalpojumu sektorā ir skaidrāk saskatāma sakarība starp nodarbinātības pieaugumu un enerģijas patēriņu: enerģijas patēriņš pieauga līdz 2008. gadam, kad bija relatīvi spēcīgs nodarbinātības pieaugums, un pēc tam atkal no 2014. gada. Tomēr enerģijas patēriņa samazinājums 2018. gadā par 1,4 % par

²⁶ Tsemekidi-Tzeiranaki, S., Economidou, M., Cuniberti, B., un Bertoldi, P. (2020), *Analysis of the annual reports 2019 under the Energy Efficiency Directive*, Luksemburga, JRC120194.

²⁷ <https://ec.europa.eu/energy/en/studies/comprehensive-study-building-energy-renovation-activities-and-uptake-nearly-zero-energy>.

spīti tam, ka bruto pievienotā vērtība un nodarbinātība pieauga, ir skaidrojams ar siltāku ziemu 2018. gadā.

2005.–2018. gadā enerģijas galapatēriņa intensitāte pakalpojumu sektorā uzlabojās par 17 %. Lielākie uzlabojumi konstatēti Īrijā, Ungārijā, Slovākijā, Austrijā un Slovēnijā. Salīdzinājumā ar 2017. gadu ES energointensitāte 2018. gadā turpināja uzlaboties. Enerģijas patēriņš samazinājās, bet sektora bruto pievienotā vērtība pieauga par 2,3 %.

5.4. Transporta sektors

Laikā no 2005. gada līdz 2018. gadam ES enerģijas galapatēriņš transporta sektorā (aprēķināts, izmantojot veco enerģijas bilances metodiku)²⁸ pieauga no 368 Mtoe līdz 381 Mtoe, kas ir 3,6 % palielinājums. 2018. gadā salīdzinājumā ar 2005. gada līmeni enerģijas patēriņš šajā sektorā²⁹ samazinājās tikai septiņās dalībvalstīs: Grieķijā (–14 %), Itālijā (–12 %), Spānijā (–7 %) un mazākā mērā Apvienotajā Karalistē, Luksemburgā, Nīderlandē un Zviedrijā. Savukārt tas ievērojami palielinājās Polijā (+87 %), Lietuvā, Maltā un Rumānijā (vairāk nekā par 50 %). 2018. gadā pozitīvā tendence turpinājās 21 dalībvalstī; vislielākais pieaugums salīdzinājumā ar iepriekšējo gadu konstatēts Maltā (+13 %), Lietuvā un Ungārijā (visās vairāk nekā 7 %) un Polijā (+6 %).

Ņemot vērā izmaiņas gados pēc Energoefektivitātes direktīvas pieņemšanas (t. i., 2013.–2018. gadā), var secināt, ka enerģijas patēriņš transporta sektorā palielinājās par 33 Mtoe, kas izskaidro 87 % no starpības (38 Mtoe) starp faktisko rādītāju un ES enerģijas galapatēriņa mērķrādītāju 2020. gadā. Kopējā ES enerģijas patēriņā arvien lielāks īpatsvars ir aviācijai (vairāk nekā 5 %), un tā viena pati vien veido vairāk nekā 27 % no minētās starpības. Citiem vārdiem sakot, ja autotransporta un gaisa transporta enerģijas patēriņš saglabātos tuvu 2013. gada līmenim, ES būtu daudz tuvāk enerģijas galapatēriņa mērķrādītāja sasniegšanai.

Nozīmīgākie faktori enerģijas patēriņa palielinājumam joprojām ir transporta aktivitātes pieaugums un ierobežots alternatīvo degvielu transportlīdzekļu skaits tirgū. Vēl viens svarīgs faktors pēdējos gados ir automobiļu degvielas ekonomija. Pēc stabila krituma laikposmā no 2010. līdz 2016. gadam 2018. gadā jaunreģistrēto vieglo automobiļu radītās īpatnējās emisijas (kas ir saistītas ar enerģijas patēriņu) otro gadu pēc kārtas palielinājās. Galvenais faktors emisiju pieaugumam no jauniem vieglajiem automobiļiem 2018. gadā, šķiet, ir arvien pieaugošais jaunreģistrēto benzīna dzinēja vieglo automobiļu, jo īpaši sporta apvidus automobiļu (SUV), īpatsvars. 2018. gadā vieglie automobiļi ar benzīna dzinēju bija visvairāk pārdotie transportlīdzekļi ES: tie veidoja gandrīz 60 % no pārdotā apjoma (kāpums no 53 % 2017. gadā); savukārt sporta apvidus automobiļi (SUV) veidoja trešdaļu no jaunajiem pārdotajiem vieglajiem automobiļiem³⁰. Energoefektīvāki dīzeļdzinēja automobiļi veidoja 36 % no jaunreģistrētiem vieglajiem automobiļiem³¹.

²⁸ Atšķirībā no dokumenta COM(2015) 574 final šajā ziņojumā ņemta vērā arī transportēšana pa cauruļvadiem, jo tā nav izslēgta no 2020. gada energoefektivitātes mērķrādītājiem.

²⁹ Dalībvalstis būtu jāsalīdzina piesardzīgi, jo enerģijas galapatēriņš ir noteikts, pamatojoties uz valstī pārdoto, nevis izmantoto degvielas daudzumu.

³⁰ Benzīna dzinēja sporta apvidus automobiļi (SUV) rada vidēji par 10 % vairāk CO₂ emisiju nekā citi jauni vieglie automobiļi ar benzīna dzinēju (sk. <https://www.eea.europa.eu/highlights/average-co2-emissions-from-new>).

³¹ <https://www.eea.europa.eu/publications/transport-increasing-oil-consumption-and>.

Attiecībā uz aviāciju jāņem vērā, ka kopš 2000. gada pieprasījums pēc gaisa transporta pasaulē ir audzis vairāk nekā divas reizes. 2018. gadā ES tika reģistrēts otrs lielākais maksājošo pasažieru kilometru skaita pieaugums (pēc Āzijas un Klusā okeāna reģiona), kas salīdzinājumā ar 2017. gadu veidoja +6,7 %³². Jānorāda, ka enerģijas patēriņa pieaugums aviācijas sektorā būtu daudz lielāks, ja nebūtu veikti energoefektivitātes uzlabojumi. Rīcībpolitikas un nozares centieni pēdējos gados ir nodrošinājuši konkrētus uzlabojumus (piemēram, no 2005. līdz 2017. gadam uz vienu pasažieri izlietotās degvielas daudzums ir samazinājies par 24 %), taču šos ieguvumus ir pārtrumpojis pastāvīgais satiksmes apjoma pieaugums³³.

6. Energoefektivitātes direktīva: pašreizējais stāvoklis

Komisija ciešā sadarbībā ar dalībvalstīm turpina uzraudzīt Energoefektivitātes direktīvas transponēšanu un īstenošanu.

2018. gadā Komisija noslēdza strukturēto dialogu (*EU Pilot* informācijas pieprasījumi), ko tā bija uzsākusi ar dalībvalstīm iepriekšējā gadā, lai pārliecinātos, vai visi Energoefektivitātes direktīvā noteiktie pienākumi un prasības ir pareizi transponēti valstu tiesību aktos un rīcībpolitikā. Izvērtējusi atbildes uz *EU Pilot* pieprasījumiem, Komisija no 2018. gada jūlija līdz 2019. gada janvārim pret visām dalībvalstīm sāka Līguma par Eiropas Savienības darbību 258. pantā paredzēto pārkāpuma procedūru par Energoefektivitātes direktīvā paredzēto pienākumu neizpildi. Lietu izskatīšanas ātrums atšķīrās, taču dalībvalstu paskaidrojumi un apņemšanās kļiedēja vairumu bažu, kuras bija radušās Komisijai.

2019. gada ziņojumus, kas prasīti Energoefektivitātes direktīvas 24. pantā, iesniedza visas dalībvalstis. Tomēr kārtējo reizi daudzi ziņojumi tika iesniegti novēloti, tie nebija kvalitatīvi vai tajos trūka nozīmīgas informācijas. *JRC* šos gada ziņojumus analizēja atsevišķā dokumentā³⁴.

6.1. Progress saskaņā ar 7. pantu (energotaupības pienākums)

Kā prasīts 7. pantā, dalībvalstis ir ziņojušas par enerģijas ietaupījumiem, ko tās panākušas 2014.–2017. gadā, lai izpildītu valsts energotaupības pienākumu 2014.–2020. gadam.

Analīze rāda, ka vairākas dalībvalstis nacionālo energotaupības pienākumu līdz 2020. gada decembrim varētu neizpildīt. Ņemot vērā laiku no 2014. līdz 2017. gadam panāktos enerģijas ietaupījumus un līdz 2020. gadam prognozētos enerģijas ietaupījumus, ko nodrošinās īstenotie rīcībpolitiskie pasākumi, šķiet ļoti maz ticams (iespējamība < 75 %), ka nacionālo pienākumu izpildīs Bulgārija, Horvātija, Lietuva, Luksemburga, Portugāle, Rumānija un Spānija. Maz ticams (iespējamība > 75% un < 95 %), ka pienākumu izpildīs Čehija, Grieķija, Igaunija, Itālija, Ungārija un Zviedrija. Turpretī ir ļoti ticams (iespējamība > 105 %), ka līdz 2020. gada 31. decembrim Apvienotā Karaliste, Austrija, Dānija, Īrija, Kipra, Latvija, Malta, Nīderlande, Polija, Slovākija un Somija panāks enerģijas ietaupījumus, kas ir lielāki, kā prasīts. Beļģijas, Francijas, Slovēnijas un Vācijas gadījumā ir ticams (95–105 % iespējamība), ka tās sasniegs nacionālo 2020. gada enerģijas ietaupījumu mērķrādītāju.

³² <https://www.icao.int/Newsroom/Pages/Solid-passenger-traffic-growth-and-moderate-air-cargo-demand-in-2018.aspx>.

³³ EEZ, EASA un Eirokontrolle (2019), *European Aviation Environmental Report*, <https://www.easa.europa.eu/eaer/downloads>.

³⁴ Tsemekidi-Tzeiranaki, et al. (2020), *op. cit.*

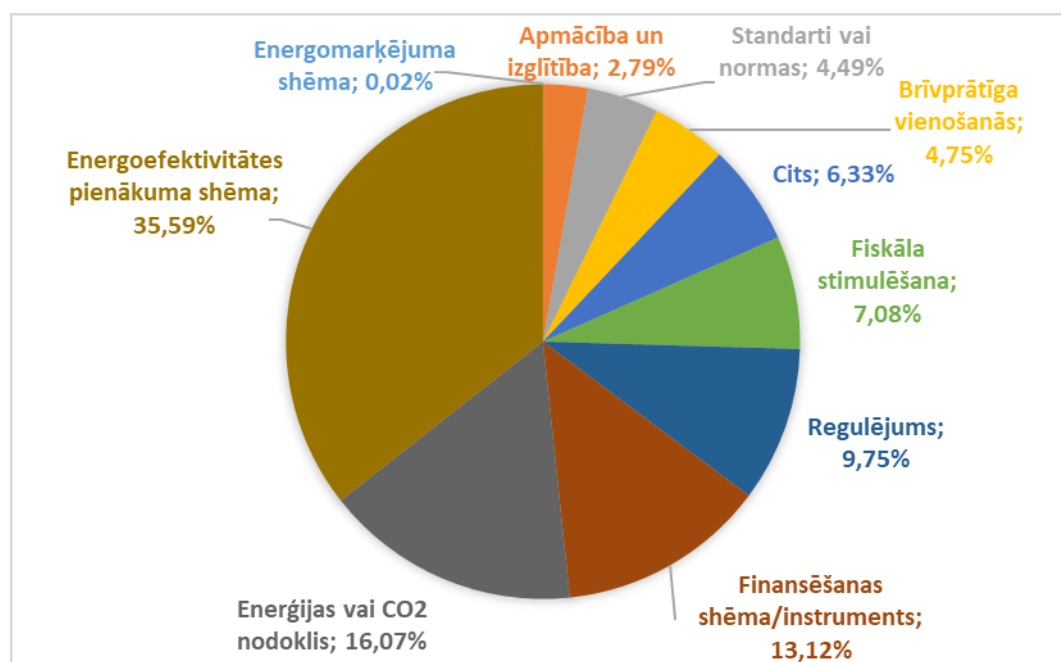
Salīdzinot ziņotos enerģijas ietaupījumus 2014.–2017. gadā ar kumulatīvajiem enerģijas ietaupījumiem 2014.–2017. gadā, kurus dalībvalstis aplēsušas, pamatojoties uz gada vidējo sniegumu, redzams, ka Bulgārija, Čehija, Grieķija, Horvātija, Lietuva, Luksemburga, Portugāle, Rumānija un Spānija 2017. gadā panāca mazāk nekā 80 % no aplēstā.

2019. gada ziņojumos deviņas valstis³⁵ norādīja, ka tās ir ieviesušas jaunus rīcībpolitiskos pasākumus. Turklāt dažas valstis atjaunināja savas aplēses par plānotajiem un/vai faktiskajiem enerģijas ietaupījumiem 2014. un 2015. gadā.

2019. gadā tika ziņots kopumā par 58 jauniem rīcībpolitiskajiem pasākumiem, kas pieņemti saskaņā ar 7. pantu. No tiem 12 pasākumus (jeb 20,7 %) īstenoja Ungārija, 11 pasākumus (19,0 %) — Latvija, 10 pasākumus (17,2 %) — Lietuva, kam seko Kipra, Apvienotā Karaliste un Spānija³⁶ (10,3 % katra)³⁷.

Lielākā daļa enerģijas ietaupījumu (36 %)³⁸ ir panākti ar energoefektivitātes pienākuma shēmām, 16 % — ar enerģijas vai CO₂ nodokļiem, bet 20 % — ar finansēšanas shēmām vai fiskālajiem pasākumiem. Pavisam nelieli enerģijas ietaupījumi (0,02 %) panākti ar marķēšanas shēmām un valsts energoefektivitātes fondiem (sk. 3. attēlu).

3. attēls. Saskaņā ar 7. pantu par atbilstīgiem atzīto kumulatīvo enerģijas ietaupījumu sadalījums 2014.–2017. gadā pa rīcībpolitisko pasākumu veidiem

Avots: pašu aprēķini, pamatojoties uz 2019. gada valstu gada ziņojumiem.

³⁵ Spānija, Čehija, Grieķija, Latvija, Ungārija, Itālija, Lietuva, Apvienotā Karaliste, Kipra.

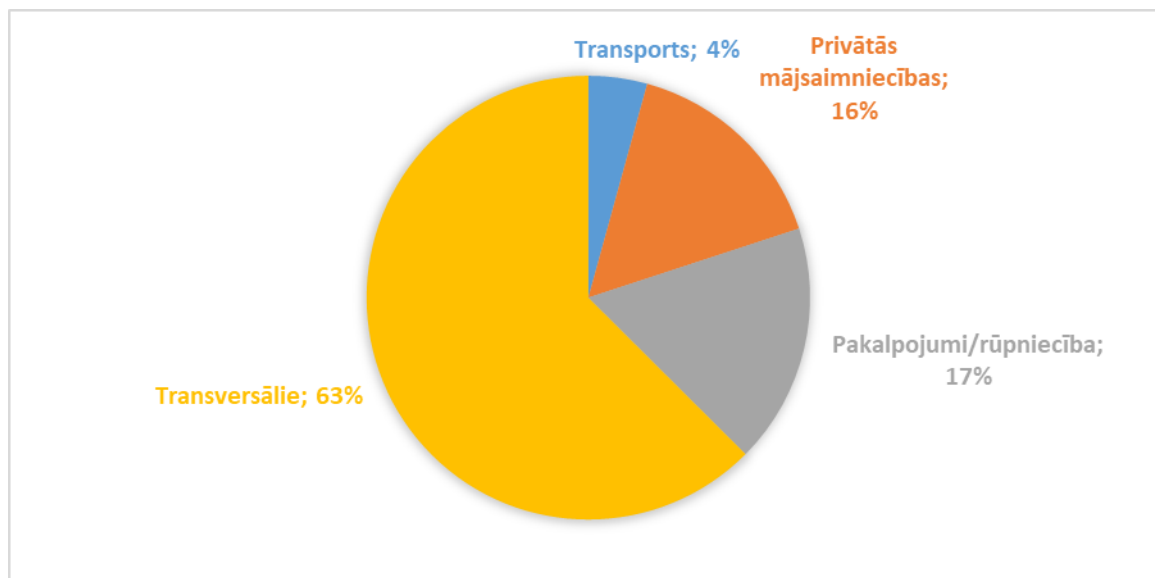
³⁶ Daži no Rumānijas minētajiem jaunajiem pasākumiem ir iekļauti iepriekšējā gada ziņojuma redakcijā (t. i., 2017. gada ziņojumā, bet ne 2018. gada ziņojumā).

³⁷ Tsemekidi-Tzeiranaki, et al. (2020), op. cit.

³⁸ Kumulatīvie enerģijas ietaupījumi 2017. gadā, kas panākti ar valsts pasākumiem, kuri papildina ES līmeņa pasākumiem.

Gandrīz divas trešdaļas ietaupījumu (63 %) panāktas ar transversāliem pasākumiem, kas orientēti uz dažādiem sektoriem, tostarp ēku sektoru. Atlikušie enerģijas ietaupījumi panākti, pateicoties pasākumiem, kas orientēti uz mājāsaimniecībām (16 %), rūpniecības un pakalpojumu sektoru (17 %), kam seko transporta sektors (4 %).

4. attēls. Saskaņā ar 7. pantu par atbilstīgiem atzīto kumulatīvo enerģijas ietaupījumu sadalījums 2014.–2017. gadā pa sektoru veidiem

Avots: pašu aprēķini, pamatojoties uz 2019. gada valstu gada ziņojumiem.

6.2. Progress saskaņā ar 5. pantu (publisko struktūru izmantotās ēkas kā piemērs)

2018. gadā bija vērojams augstāks ziņošanas pienākumu izpildes līmenis nekā iepriekšējā gadā, taču sešas dalībvalstis prasīto atjauninājumu attiecībā uz 5. pantu neiesniedza. Pie minētajām valstīm pieder Beļģija, Malta, Nīderlande un Rumānija, kuras informāciju par panākto Komisijai nav iesniegušas par pēdējiem diviem gadiem.

No dalībvalstīm, kuras izvēlējās standarta pieeju³⁹, gada mērķrādītājus attiecībā uz renovēto platību 2018. gadā sasniedza četras dalībvalstis: Bulgārija, Igaunija, Itālija un Luksemburga. No dalībvalstīm, kas īstenoja alternatīvo pieeju, gada enerģijas ietaupījumu mērķrādītājus sasniegušas piecas dalībvalstis: Apvienotā Karaliste, Austrija, Īrija, Polija un Slovākija. Pārējo valstu gadījumā trūka informācijas vai ziņotie rādītāji bija mazāki par līmeni, kas nepieciešams gada mērķa sasniegšanai.

Līdztekus ikgadējam progresam ir svarīgi aplūkot arī sasniegumus laikā no 2014. līdz 2018. gadam, ņemot vērā, ka papildu ietaupījumus, kas sasniegti vienā gadā, var izmantot, lai izpildītu prasību trīs gadu periodā. Pieejamie dati liecina, ka 2014.–2018. gadā 5. pantā paredzētos kumulatīvos mērķrādītājus sasniedza vai apsteidza 16 dalībvalstis. Salīdzinājumā

³⁹ Standarta pieeja ir pasākumi, kas veikti, lai renovētu 3 % no tādu centrālās valdības īpašumā esošo un tās izmantoto apsildāmo un/vai dzesējamo ēku kopplatības, kuru platība lielāka par 250 m² un kuras neatbilst minimālajām energoefektivitātes prasībām, savukārt alternatīva pieeja ir citi izmaksefektīvi pasākumi, kuri veikti, lai panāktu līdzvērtīgus enerģijas ietaupījumus.

ar iepriekšējā gadā veikto novērtējumu tas ir ievērojams uzlabojums, taču ir vajadzīgi lielāki pūliņi valstīs, kurās rādītāji ir pārāk mazi (Čehija, Ungārija) vai kuras par dažiem gadiem nav sniegušas informāciju (Bulgārija, Dānija, Grieķija, Horvātija, Igaunija, Malta, Portugāle, Rumānija, Slovēnija un Zviedrija).

6.3. Produkti

Attiecībā uz produktu energoefektivitāti pēc vairāku gadu ilga sagatavošanās darba kopā ar ieinteresētajām personām Komisija 2019. gada martā un oktobrī pieņēma 14 ekodizaina un energomarkējuma regulas. Ar minētajām regulām groza prasības attiecībā uz septiņām produktu grupām: i) ledusskapji, ii) veļas mazgāšanas mašīnas, iii) trauku mazgāšanas mašīnas, iv) apgaismes ierīces, v) elektroniskie displeji, vi) elektromotori un vii) ārējie barošanas avoti), un ir aptverta jaunu produktu grupa (aukstumiekārtas ar tiešās pārdošanas funkciju). Būtiskas izmaiņas jaunajos ekodizaina noteikumos ir prasība vēl vairāk uzlabot iekārtu remontējamību un reciklējamību. Minētās energomarkējuma regulas paredz, ka, sākot ar 2021. gada 1. martu, patērētāji varēs iegūt vairāk (nekomerciālas) informācijas ar jaunu QR koda energomarkējumu. Lai paātrinātu virzību uz ilgtspēju un lielāku energoefektivitāti, QR kods cita starpā varētu sniegt informāciju par “produkta pasi”, tostarp informāciju par materiāliem u. tml., kā arī to, cik lielā mērā produkts ir gatavs pieslēgšanai un tūlītējai lietošanai (*plug-and-play*) viedmājā (piemēram, tādu Eiropas specifikāciju kā *SAREF* atbalsts). Šīs 14 energomarkējuma regulas kopā ar 2 ekodizaina regulām veido ekodizaina un energomarkējuma tiesību aktu kopumu, kurš 2030. gadā varētu nodrošināt ikgadēju enerģijas galapatēriņa ietaupījumu 167 TWh⁴⁰.

7. Secinājumi

Kopš 2014. gada novērotā tendence enerģijas patēriņam palielināties 2018. gadā apstājās, kas daļēji skaidrojams ar siltāku ziemu. Tomēr pozitīvās pārmaiņas 2018. gadā nebija pietiekamas, lai ES pirms Covid-19 krīzes atkal nostātos uz ceļa, kas ved uz 2020. gada energoefektivitātes mērķrādītāju sasniegšanu. Tas liecina, ka tad, ja saimnieciskās darbības kāpumu nepapildina jaunas energoefektivitātes rīcībpolitikas, var pieaugt enerģijas pieprasījums. Domājot par 2030. gada energoefektivitātes mērķrādītāju sasniegšanu, šī joprojām būs problēma, kad pēc Covid-19 krīzes enerģijas pieprasījums atjaunosies.

Tomēr stāvoklis dažādos sektoros atšķiras. Kopš Energoefektivitātes direktīvas pieņemšanas 2012. gadā transporta sektorā enerģijas patēriņš un siltumnīcefekta gāzu emisijas, neraugoties uz energoefektivitātes uzlabojumiem, ir nemitīgi auguši. Šī problēma ir uzsvērtā Komisijas paziņojumā par Eiropas zaļo kursu, kurā norādīts, ka Komisija 2020. gada gaitā plāno nākt klajā ar jaunu vieda un ilgtspējīga transporta stratēģiju. Tiks īstenoti arī citi īpaši pasākumi, piemēram, notiks Enerģijas nodokļu direktīvas izskatīšana, kurā tiks rūpīgi izvērtēta nodokļu loma transporta sektorā, kā arī tiks izskatīti pašreizējie atbrīvojumi, ko piemēro aviācijas un jūrniecības darbībām. Turklāt ir vēl vairāk jāveicina elektrotransportlīdzekļu izmantošana, kā arī, ņemot vērā, ka dzelzceļa transportam ir augstāka energoefektivitāte, jāturpina un jāuzlabo rīcībpolitika pasažieru un kravu pārvadājumu novirzīšanai uz dzelzceļa transportu.

Ja nebūtu iestājusies Covid-19 krīze, ir maz ticams, ka jaunas rīcībpolitikas būtu panākušas pietiekamas izmaiņas, kas ļautu sasniegt 2020. gadam nosprausto energoefektivitātes mērķrādītāju. Tomēr pastāv iespēja, ka pašreizējām rīcībpolitikām dažā ziņā varētu būt

⁴⁰ Faktiskos ietaupījumus no šiem pasākumiem varētu samazināt regulu neizpilde un patērētāju uzvedība.

novēlota ietekme; tāpat nozīmīga loma tajā, cik liela būs atstarpe līdz nospraustajam mērķrādītājam, varētu būt arī laikapstākļiem un citiem ārējiem faktoriem. Taču, tā kā tie visi ir pagaidu vai specifiski notikumi, izrietošās izmaiņas enerģijas patēriņā nevar uzskatīt par strukturālām vai ilgstošām.

Pašreizējais iztrūkums līdz nospraustajam mērķrādītājam neļauj ieslīgt pašapmierinātībā. Ir ļoti iespējams, ka nacionālais energoefektivitātes devums 2030. gada mērķrādītāju sasniegšanā, kas aprakstīts valstu enerģijas un klimata plānos, kuri Komisijai iesniegti līdz 2019. gada beigām saskaņā ar Pārvaldības regulu, kopumā nebūs pietiekami vērienīgs, lai sasniegtu ES 2030. gada energoefektivitātes mērķrādītājus. Nepietiekami pūliņi 2020. gada energoefektivitātes mērķrādītāja sasniegšanai, kā arī pārāk mazs vēriens attiecībā uz periodu līdz 2030. gadam prasa stingru rīcību valstu un ES līmenī. Komisija pašlaik gatavo ietekmes ziņā novērtētu plānu, kā 2030. gadam nosprausto ES siltumnīcefekta gāzu emisiju samazinājuma mērķrādītāju atbildīgi palielināt vismaz līdz 50 % vai pat 55 %, salīdzinājumā ar 1990. gada līmeni. Tas var nozīmēt, ka energoefektivitātes pasākumiem būs jādod būtisks ieguldījums, lai 2030. gadā varētu sasniegt šo daudz lielāko siltumnīcefekta gāzu emisiju samazinājuma mērķrādītāju. Jāatgādina, ka Komisijas paziņojumā "Tīru planētu — visiem!"⁴¹ energoefektivitātei ir paredzēta svarīga loma visos klimata pārmaiņu mērķrādītāju sasniegšanas scenārijos.

Komisijas 2020. gada ilgtspējīgas izaugsmes stratēģijā⁴² ir norādīts, cik būtiski ir pievērsties energoefektivitātei, lai izvairītos no vajadzības panākt kompromisu starp klimata rīcībpolitiku un enerģijas cenu kāpumu. Lai sasniegtu pašreizējos 2030. gada klimata un enerģētikas mērķrādītājus, no 2021. līdz 2030. gadam energosistēmā ik gadu būs papildus jāinvestē 260 miljardi euro. Lielākais investīciju stimulants būs vajadzīgs energoefektivitātes uzlabojumiem dzīvojamo ēku un terciārajā sektorā.

Tāpat Komisija turpinās pievērst uzmanību ES tiesību aktu izpildei. Grozītās Energoefektivitātes direktīvas 7. pants uzlabo enerģijas ietaupījumu uzraudzības un pārbaudes noteikumus. Turklāt, lai sasniegtu augstāku siltumnīcefekta gāzu emisiju samazinājuma mērķrādītāju, ir nolemts veikt Energoefektivitātes direktīvas izskatīšanu, kuru plānots pabeigt līdz 2021. gada jūnijam. Izvērtēta tiks visa Energoefektivitātes direktīva. Ja pēc tam tiks pieņemts lēmums to pārskatīt, pārskatīšanā uzmanība būtu jāpievērš jaunām jomām, kurās varētu uzlabot un/vai stimulēt energoefektivitāti. Tam papildus, ņemot vērā enerģijas ietaupījumu sniegtos papildu ieguvumus un vajadzību atbalstīt taisnīgu pārkārtošanos, rīcībpolitikas jomās tiks plašāk piemērots princips "energoefektivitāte pirmajā vietā".

Attiecībā uz ēkām gaidāma iniciatīva "Renovācijas vilnis", kuras mērķis būs kāpināt renovāciju un palīdzēt atgūties no Covid-19 ekonomiskās ietekmes saskaņā ar taisnīgas pārkārtošanās principu. Turklāt tiek gaidīts, ka ēku fonda energoefektivitāti īstermiņā uzlabos jaunām un esošām ēkām, kurām veic nozīmīgu renovāciju⁴³, piemērojamo izmaksu ziņā optimālo minimālo energoefektivitātes prasību izskatīšana un gandrīz nulles enerģijas ēku standartu īstenošana⁴⁴. Ir jāuzlabo izpildes panākšana un atbilstība vietējā līmenī, un šajā nolūkā Komisija ir pastiprinājusi jau sekmīgo sadarbību Pilsētas mēru pakta un citu vietējo

⁴¹ COM(2018) 773.

⁴² <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LV/TXT/PDF/?uri=CELEX:52019DC0650&from=LV>.

⁴³ Dalībvalstis 2018. gada martā izskatīja optimālo izmaksu aprēķinus, lai noteiktu minimālās prasības.

⁴⁴ Sākot ar 2021. gadu, visām jaunajām ēkām ir jāatbilst dalībvalstīs noteiktajām gandrīz nulles enerģijas ēku prasībām (jaunām sabiedriskajām ēkām šo prasību piemēro jau kopš 2019. gada).

kanālu satvarā. Bez tam tiks turpināts strādāt ar energoefektivitātes standartiem un produktu marķējumu, tiek gatavots jaunais Ekodizaina darba plāns 2020.–2024. gadam, un varētu apsvērt pievērsties jaunām strauji augošām jomām, piemēram, datu centriem un telesakaru tīkliem.

Papildus leģislatīvajiem centieniem Komisija mobilizēs savā rīcībā esošos finansēšanas instrumentus, lai ieviestu digitālos risinājumus un izmantotu viedo digitalizāciju (mākslīgais intelekts, automatizācija, lielle dati, lietu internets utt.); tas palīdzēs paātrināt uzlabojumus gadījumos, kad ieguvumi ir pierādīti, un vēl vairāk uzlabos energoefektivitāti. Turklāt Komisija nākotnē izskatīšanā iekļaus ziņojumus par energoefektivitāti IKT sektorā (tostarp datu centros), jo tas ir nozīmīgs un ātri augošs enerģijas galapatērētājs.

Lai nodrošinātu, ka attiecībā uz 2030. gadam nospraustajiem mērķrādītājiem neveidojas kumulatīvs centienu iztrūkums, darba grupa, kurai uzdots izpētīt, kā mobilizēt spēkus ES energoefektivitātes mērķrādītāju sasniegšanai, turpinās dalībvalstīm sniegt palīdzību šā mērķa sasniegšanā.

Komisija aicina Eiropas Parlamentu un Padomi paust viedokli par šo progresu ziņojumu.

1. tabula. Pārskats par indikatoriem⁴⁵

DV	Virzība ceļā uz 2020. gada mērķi		Īstermiņa virzība		Energointensitāte tautsaimniecības līmenī	Rūpniecība	Dzīvojamās ēkas	
	2005.–2018. gada virzība salīdzinājumā ar 2005.–2020. gada virzību uz PEP 2020. gada mērķi	2005.–2018. gada virzība salīdzinājumā ar 2005.–2020. gada virzību uz EGP 2020. gada mērķi	2018. gada PEP un 2017. gada PEP starpība (%)	2018. gada EGP un 2017. gada EGP starpība (%)	PEP energointensitātes gada vidējās izmaiņas 2005.–2018. gadā (%)	EGP energointensitātes vidējās izmaiņas rūpniecībā 2005.–2018. gadā (%)	EGP gada vidējās izmaiņas 2005.–2018. gadā dzīvojamo ēku sektorā uz vienu iedzīvotāju, ņemot vērā ar klimatu saistītās korekcijas (%)	EGP gada vidējās izmaiņas 2005.–2017. gadā dzīvojamo ēku sektorā uz mājokli, ņemot vērā ar klimatu saistītās korekcijas (%)
ES-28	—	—	● -0,6%	● 0,2%	● -2,0%	● -1,9%	● -0,4%	● -1,2%
BE	—	—	● -4,6%	● 0,6%	● -2,2%	● -0,3%	● -1,7%	● -1,6%
BG	—	—	● 0,1%	● 0,2%	● -2,8%	● -4,5%	● 2,3%	● 0,4%
CZ	+	+	● 0,1%	● -0,7%	● -2,9%	● -4,3%	● 1,4%	● 0,0%
DK	—	—	● 0,4%	● 0,6%	● -2,0%	● -2,1%	● 0,1%	● -0,6%
DE	—	—	● -2,1%	● -1,5%	● -2,2%	● -1,4%	● -0,1%	● -0,2%
EE	+	—	● 9,6%	● 3,4%	● -1,0%	● -5,5%	● 1,4%	● 0,8%
IE	—	—	● 1,1%	● 4,7%	● -4,1%	● -4,9%	● -2,1%	● -2,9%
EL	+	+	● -2,8%	● -2,9%	● -0,6%	● 0,6%	● -0,8%	● -1,0%
ES	—	+	● -0,5%	● 3,8%	● -1,6%	● -1,5%	● 0,6%	● -1,0%
FR	—	—	● -0,1%	● -1,3%	● -1,7%	● -1,1%	● -0,4%	● -1,1%
HR	+	+	● -1,8%	● -1,1%	● -1,7%	● -1,3%	● 0,6%	● -1,1%
IT	+	+	● -1,1%	● 1,1%	● -1,3%	● -2,6%	● 0,9%	● -0,3%
CY	—	+	● 0,5%	● -0,3%	● -1,4%	● -0,6%	● 4,7%	● -1,6%
LV	+	+	● 5,1%	● 4,1%	● -1,8%	● 2,1%	● 0,5%	● -0,9%
LT	+	—	● 2,8%	● 3,8%	● -4,7%	● -2,0%	● 2,1%	● -0,9%
LU	+	—	● 4,0%	● 4,0%	● -3,0%	● -1,7%	● -1,2%	● -3,1%
HU	—	—	● -0,1%	● 0,1%	● -1,8%	● 2,0%	● 0,5%	● -0,2%
MT	+	—	● 1,8%	● 6,1%	● -4,8%	● -1,5%	● 10,9%	● 1,4%
NL	—	+	● -0,6%	● -0,1%	● -2,1%	● -1,7%	● -0,8%	● -1,6%
AT	—	—	● -3,1%	● -2,5%	● -1,3%	● -1,2%	● 1,1%	● -0,1%
PL	—	—	● 1,9%	● 1,4%	● -2,7%	● -3,6%	● 2,9%	● 0,2%
PT	+	+	● -0,7%	● 2,1%	● -1,0%	● -1,2%	● -0,2%	● -1,7%
RO	+	+	● 0,4%	● 1,1%	● -4,3%	● -5,4%	● 1,9%	● -0,6%
SI	+	+	● -0,8%	● 0,6%	● -2,0%	● -2,7%	● 0,7%	● -0,4%
SK	+	—	● -2,2%	● -0,1%	● -4,0%	● -4,2%	● -0,1%	● -1,5%
FI	+	+	● 2,0%	● 2,3%	● -1,7%	● -0,3%	● -0,2%	● -0,7%
SE	—	—	● 1,3%	● -0,6%	● -2,5%	● -1,4%	● -1,0%	● -0,9%
UK	+	—	● -0,3%	● 0,7%	● -3,0%	● -2,9%	● -1,9%	● -2,1%
Avots un izgūtjie dati	Eurostat 04/2020	Eurostat 04/2020	Eurostat 04/2020	Eurostat 04/2020	Eurostat 04/2020	Eurostat 04/2020	Eurostat 04/2020	Odyssee 01/2020

⁴⁵ Rūpniecības energointensitāti aprēķina kā enerģijas galapatēriņu pret bruto pievienoto vērtību ķēdētajos apjomos (2010). Datu ierobežojumu dēļ Maltai kā saucējs ir izmantota bruto pievienotā vērtība pašreizējās cenās.

Simbols “+” izmantots, ja dalībvalstis primārās enerģijas patēriņu un enerģijas galapatēriņu 2005.–2018. gadā samazinājušas straujāk, nekā 2005.–2020. gada periodā būtu vajadzīgs, lai sasniegtu 2020. gadam izvirzītos primārās enerģijas patēriņa un enerģijas galapatēriņa mērķrādītājus. Visos pārējos gadījumos izmantots simbols “–”. “EGP” apzīmē enerģijas galapatēriņu, bet “PEP” — primārās enerģijas patēriņu.

Avots: *Eurostat* (vecā enerģijas bilances metodika), *JRC, Odyssee*.

2. tabula. Pārskats par indikatoriem⁴⁶

DV	Pakalpojumi		Transports			Energijas ražošana	
	EGP energointensitātes vidējās izmaiņas pakalpojumu sektorā 2005.–2018. gadā (%)	EGP vidējās izmaiņas transporta sektorā 2005.–2018. gadā (%)	Vilcienu, tāsatsiksmes autobusu, autobusu un trolejbusu daļa pasažieru pārvadājumu sektorā 2017. gadā salīdzinājumā ar 2005. gadu (%)	Dzelzceļa un iekšzemes ūdensceļu daļa kravu pārvadājumu sektorā 2017. gadā salīdzinājumā ar 2005. gadu (%)	Koģenerācijas režīmā saražotā siltuma apjoma vidējās izmaiņas 2005.–2018. gadā (%)	TES notikušā enerģijas pārveides procesa izlaides attiecība pret izmantoto kurināmā ielaidi, vidējās izmaiņas 2005.–2018. gadā (%)	
ES-28	🔴 5,7%	🔴 0,3%	🔴 -0,4%	🔴 -0,5%	🔴 -0,8%	🟢 1,7%	
BE	🟢 -0,5%	🔴 0,6%	🔴 -2,2%	🟢 7,0%	🟢 4,1%	🟢 2,5%	
BG	🟢 -0,8%	🔴 1,9%	🔴 -14,2%	🔴 -8,2%	🔴 -2,3%	🟢 0,9%	
CZ	🟢 -2,1%	🔴 1,2%	🟢 1,6%	🟢 0,8%	🔴 -1,0%	🟢 0,6%	
DK	🟢 -1,4%	🔴 0,2%	🔴 -2,5%	nav datu	🔴 -1,0%	🟢 2,9%	
DE	🟢 -2,3%	🔴 0,4%	🟢 0,1%	🟢 0,8%	🔴 0,0%	🟢 2,4%	
EE	🔴 0,0%	🔴 1,3%	🔴 -3,5%	nav datu	🟢 3,3%	🟢 0,1%	
IE	🟢 -3,8%	🔴 0,3%	🔴 -0,5%	nav datu	nav datu	🟢 3,8%	
EL	🔴 0,9%	🟢 -1,0%	🔴 -4,2%	nav datu	🟢 1,3%	🟢 2,3%	
ES	🔴 0,3%	🟢 -0,4%	🔴 -3,3%	nav datu	nav datu	🟢 2,0%	
FR	🟢 -0,6%	🔴 0,2%	🟢 1,6%	🟢 0,6%	🔴 -3,5%	🟢 0,8%	
HR	🟢 -0,2%	🔴 1,5%	🔴 -0,5%	🔴 -1,4%	🟢 1,1%	🟢 4,4%	
IT	🔴 0,7%	🟢 -0,9%	🔴 -0,9%	🟢 5,4%	🟢 1,0%	🟢 2,6%	
CY	🔴 1,0%	🔴 0,3%	nav datu	nav datu	🟢 67,4%	🟢 1,6%	
LV	🟢 -1,8%	🔴 1,5%	🔴 -7,9%	nav datu	🟢 1,7%	🔴 -0,7%	
LT	🟢 -1,8%	🔴 3,7%	🔴 -1,4%	🔴 -9,9%	🔴 -3,9%	🟢 9,2%	
LU	🟢 -0,6%	🟢 -0,1%	🟢 2,6%	nav datu	🟢 2,2%	🟢 7,7%	
HU	🟢 -5,3%	🔴 1,5%	🔴 -5,8%	🔴 -2,0%	🔴 -6,6%	🟢 0,4%	
MT	🟢 -2,6%	🔴 3,5%	nav datu	nav datu	nav datu	🟢 4,8%	
NL	🟢 -1,7%	🟢 0,0%	🟢 2,4%	🟢 8,2%	🔴 -2,5%	🟢 0,5%	
AT	🟢 -2,9%	🔴 0,1%	🟢 1,7%	🟢 9,8%	🟢 2,0%	🟢 3,0%	
PL	🟢 -2,2%	🔴 1,7%	🔴 -8,9%	🔴 -13,5%	🔴 -0,9%	🟢 0,7%	
PT	🟢 -1,7%	🔴 0,1%	🟢 0,7%	nav datu	🟢 3,8%	🟢 5,2%	
RO	🟢 -1,6%	🔴 3,3%	🔴 -4,2%	🟢 0,3%	🔴 -4,9%	🟢 0,5%	
SI	🟢 -2,1%	🔴 2,6%	🔴 -0,8%	nav datu	🟢 0,8%	🟢 1,9%	
SK	🟢 -4,4%	🔴 1,6%	🔴 -3,6%	🔴 -7,8%	🔴 -0,6%	🟢 0,3%	
FI	🔴 0,2%	🔴 0,6%	🟢 0,7%	nav datu	🔴 -0,7%	🟢 1,3%	
SE	🟢 -2,3%	🟢 0,0%	🟢 2,2%	nav datu	🟢 2,3%	🟢 0,7%	
UK	🟢 -1,4%	🟢 -0,2%	🟢 2,1%	🔴 -1,6%	nav datu	🟢 3,7%	
Avots un izgūtīe dati	Eurostat 04/2020	Eurostat 04/2020	DG MOVE Pocketbook 2019	DG MOVE Pocketbook 2019	Eurostat 04/2020	Eurostat 04/2020	

Avots: Eurostat⁴⁷, Mobilitātes un transporta ĢD, JRC, Odyssee.

⁴⁶ Izmantota Eurostat enerģijas bilance, kuras pamatā ir līdz 2018. gadam lietotā metodika, izņemot vienumus “Koģenerācijas režīmā saražotais siltums” un “Enerģijas pārveides izlaide (tradicionālās termoelektrostacijas + kodolelektrostacijas) / kurināmā ielaide termoelektroenerģijas ražošanā”.

3. tabula. Pārskats par 2017. gadā saskaņā ar 7. pantu ziņotajiem enerģijas ietaupījumiem (ktoe)

	2017			Virzība uz mērķrādītāju			
	Jauni ietaupījumi	Kopējie ietaupījumi gadā	Kumulatīvie ietaupījumi 2014.–2017. gadā	Kopējie kumulatīvie ietaupījumi, kas jāpanāk līdz 2020. gadam (mērķrādītājs)	Virzība uz prasīto kopējo kumulatīvo ietaupījumu panākšanu līdz 2020. gadam	Aplēstie ikgadējie ietaupījumi, kas jāpanāk 2014.–2017. gadā	2014.–2017. gads salīdzinājumā ar aplēstajiem ikgadējiem ietaupījumiem
BE	286	1024	2691	6911	39 %	2468	109 %
BG	40	139	318	1942	16 %	694	46 %
CZ	167	470	1104	4565	24 %	1630	68 %
DK	212	872	2142	3841	56 %	1372	156 %
DE	2754	5157	15 217	41 989	36 %	14 996	101 %
EE	92	97	279	610	46 %	218	128 %
IE	90	379	942	2164	44 %	773	122 %
EL	321	489	881	3333	26 %	1190	74 %
ES	436	1665	4318	15 979	27 %	5707	76 %
FR	1281	4120	11 038	31 384	35 %	11 209	98 %
HR	9	71	175	1296	13 %	463	38 %
IT	879	3183	8172	25 502	32 %	9108	90 %
CY	64	69	78	242	32 %	86	91 %
LV	79	245	557	851	65 %	304	183 %
LT	90	135	365	1004	36 %	359	102 %
LU	10	34	69	515	13 %	184	38 %
HU	122	415	1156	3680	31 %	1314	88 %
MT	5	11	31	67	46 %	24	128 %
NL	668	2088	5503	11 512	48 %	4111	134 %
AT	332	1071	2725	5200	52 %	1857	147 %
PL	1039	2646	5914	14 818	40 %	5292	112 %
PT	29	124	329	2532	13 %	904	36 %
RO	56	421	1097	5817	19 %	2078	53 %
SI	34	134	314	945	33 %	338	93 %
SK	78	369	969	2284	42 %	816	119 %
FI	561	1119	3276	4213	78 %	1505	218 %
SE	1702	1702	3218	9114	35 %	3255	99 %
UK	966	4471	13 500	27 859	48 %	9950	136 %
Kopā	12 401	32 720	86 378	230 169	38 %	82 203	105 %

Avots: dalībvalstu ziņotā informācija, kas vajadzības gadījumā papildināta ar Komisijas aprēķiniem un aplēsēm.

⁴⁷ Izmantota Eurostat enerģijas bilance, kuras pamatā ir līdz 2018. gadam lietotā metodika, izņemot vienumus “Koģenerācijas režīmā saražotais siltums” un “Enerģijas pārveides izlaide (tradicionālās termoelektrostacijas + kodolelektrostacijas) / kurināmā ielaide termoelektroenerģijas ražošanā”.